

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1980/21

Karar sayısı:1980/19

Karar günü:25/3/1980

Resmi Gazete tarih/sayı:9.6.1980/17012

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Adana Asliye 4. Hukuk Mahkemesi.

İTİRAZIN KONUSU : 31/8/1965 günlü, 6830 sayılı "İstimlâk Kanunu" nun 16. maddesinin, Anayasanın 8., 12., 36., 38. ve 114. maddelerine aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, Anayasanın değişik 151. ve 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri uyarınca iptalini istemiştir.

1- OLAY :

Adana Belediye Encümeninin 19/6/1979 günlü, 5386 sayılı kararı ile kamulaştırılan taşınmazı bu yerin sahibi tarafından tapuda ferağ verilmeden, ivedi el konulması zorunluğu bulunduğu belediyece ileri sürülerek delil tesbiti istenmiş ; Mahkeme, 6830 sayılı "İstimlâk Kanununun "acele işlerde el koyma" yetkisini ve mahkemenin delil tespiti yöntemlerini düzenleyen 16. maddesinin Anayasa'ya, aykırı olduğu kanısına vararak Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

III- YASA METNİ :

6830 sayılı "istimlâk Kanunu" nun itiraza konu olan 16. maddesi hükmü şöyledir:

"Acale işlerde el koyma:

Madde 16- Mahkemede dava açıldığı ve dava neticesine intizar edilmeksizin istimlâk olunan gayri menkule hemen el konulmasına idarece zaruret görüldüğü hallerde, gayrimenkulun takdir olunan kıymeti millî bankalardan birisine, bulunmayan yerlerde mal sandıklarına yatırılarak makbuzu, ilgili evrak suretiyle birlikte mahkemeye tevdi edilip delil tesbiti istenir. Mahkeme 8 gün içinde gayrimenkul sahibini davet ile 5 gün zarfında gayrimenkulun, 11 inci maddede yazılı olduğu şekilde kıymet takdirine esas olabilecek bütün evsafını tesbit ettirerek o gayrimenkulun siciline şerh ve tescil edilmesini tapu dairesine bildirir.

Bu muamele, mahkemenin davetine icabet etmeyen veya delillerin tespiti sırasında hazır bulunmayanların gıyabına yapılır.

İstimlâk olunan gayrimenkulun mülkiyeti veya hisse miktarı münazaalı bulunduğu hallerde dahi bu madde hükmü tatbik olunur."

IV- İLK İNCELEME:

Anayasa Mahkemesi, Şevket Müftigil, Ahmet H. Boyacıoğlu, Ahmet Erdoğan, Osman Tokcan, Rüştü Aral, Ahmet Salih Çebi, Muammer Yazar, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Hüseyin Karamüstantikioğlu, Kenan Terzioğlu, Necdet Darıcıoğlu, İhsan N. Tanyıldız, Bülent Olçay ve Yekta Güngör Özden'in katıldığı 24/1/1980 günlü, ilk inceleme toplantısında, "taşınmaz malları kamulaştırma idarelerinin 6830 sayılı Kamulaştırma Yasasının 16. maddesinde yer alan hükümden yararlanmak üzere mahkemeye başvurabilmeleri için, sözü edilen maddede öngörülen

koşulların gerçekleştiğini, örneğin kamulaştırma işleminin kesinleşmiş ve aynı Yasanın değişik 14. maddesi uyarınca mahkemeye dava açılmış bulunduğunu belgelendirmesi gerekir.

İtiraz yoluna başvuran Mahkemenin, anılan 16. maddede öngörülen ve idareye bu maddeye dayanarak mahkemeye başvurma hakkını veren belgelerin onanlı örneklerini göndermemesi, 44 sayılı Yasanın 27. maddesi uyarınca eksiklik olduğundan başvurunun geri çevrilmesine" karar vermiştir.

Bu karar üzerine, Adana 4. Asliye Hukuk Mahkemesi, 31/1/1980günlü yazısında, kamulaştırma kararının kesinleşmediği yolunda yapılmış bir itiraz olmadığını ve tebliğ kâğıtlarına göre 6830 sayılı Yasanın 14. maddesindeki 15 günlük süre geçtikten sonra davanın açıldığını ileri sürerek 16. maddenin Anayasaya aykırı olduğunu yinelemiş, 31/12/1979 günlü karar ve 13/12/1979 günlü dava dilekçesi örnekleriyle Belediye Başkanlığının 18/12/1979 günlü yazısı ile 29 adet tebliğ kâğıdını Anayasa Mahkemesine yollamıştır.

Anayasa Mahkemesi, bu başvuru üzerine, Şevket Müftügil, Ahmet H. Boyacıoğlu, Ahmet Erdoğan, Osman Tokcan, Rüştü Aral, Ahmet Salih Çebi, Muammer Yazar, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Kenan Terzioğlu, Necdet Darıcıoğlu, İhsan N. Tanyıldız, Bülent Olçay ve Yekta Güngör Özden'in katılmalarıyla 19/2/1980 gününde yaptığı ilk inceleme toplantısında (Anayasa Mahkemesinin 24/1/1980 günlü, 7/8 sayılı kararında da açıklandığı gibi 6830 sayılı Kamulaştırma Yasasına göre, taşınmazları kamulaştıran idarelerin, sözü edilen yasanın 16. maddesiyle düzenlenen hükümden yararlanmak üzere mahkemeye başvurabilmeleri için bu maddede öngörülen koşulların gerçekleştiğini mahkeme önünde belgelendirilmeleri gerekir. Daha açık bir anlatımla, Anayasaya aykırılığı öne sürülen 16. madde hükmü, ancak davacı idarenin bu maddede öngörülen koşulların gerçekleştiğini mahkeme önünde belgelerle kanıtlanması durumunda "uygulanacak bir kanun hükmü" olma niteliğini kazanır. Oysa yukarıda gün ve sayısı belirtilen kararda da açıklanan bu eksiklikler giderilmediğinden, başvurunun; 44 sayılı Yasanın 27. maddesi uyarınca geri çevrilmesine...) oyçokluğuyla karar vermiştir.

Ahmet Salih Çebi, Adil Esmer, Nihat O. Akçakayalıoğlu ve Yekta Güngör Özden, Mahkemenin 31/1/1980 günlü, 1979/820 sayılı yazısı karşısında dosyada bir eksik bulunmadığı düşüncesiyle bu görüşe katılmamışlardır.

Bu kez, Adana Asliye 4. Hukuk Mahkemesi, 1979/820 sayılı yazısına, 26/2/1980 günlü kararda Adana Belediye Başkanlığının tesbit isteyen 13/12/1979 günlü dilekçesi örneklerini, kamulaştırma işlemi ile ilgili belgeleri, kamulaştırma parasının bankaya yatırıldığına ilişkin belge örneklerini, kamulaştırma kararı ile imar plânının fotokopisini ekleyerek yeniden başvuruda bulunmuştur.

Mahkemenin 26/2/1980 günlü, 1979/820 sayılı bu başvurma kararında, mülk sahipleri bakımından Danıştay'da dava açma süresi geçtikten sonra mahkemeye tesbit davası açıldığı, kamulaştırma parasının bankaya yatırıldığı, davacı Belediyenin 6830 sayılı Yasanın16. maddesinin uygulanmasını isteme hakkının doğduğu ileri sürülmüştür.

Anayasanın 151. ve 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Yasanın 27. maddeleri uyarınca, bir davaya bakmakta olan mahkemenin, o davada uygulanacak yasa hükümlerini Anayasaya aykırı görmesi ya da taraflardan birinin o doğrultudaki savının ciddi olduğu kanısına varması durumlarında Anayasa Mahkemesine başvurma yetkisi; bulunmaktadır. Buna göre bir mahkemenin, Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için, elinde bakmakta olduğu bir davanın bulunması ve iptalini istediği hükmün de o davada uygulanacak hüküm olması gerekmektedir. İvedi işlerde el koymayı hükme bağlayan 6830 sayılı Yasanın 16. maddesi gereğince delil tesbitinin istenebilmesi, kamulaştırma işleminin kesinleşmiş olmasından başka kamulaştırma

parasının artırılması davasının yasal süre içinde mahkemeye açılmasına ve dava sonucu beklenmeksizin kamulaştırılan taşınmaza hemen el konulmasına idarece zorunluk görülmesine ve taşınmazın takdir olunan değerinin milli bankalardan birisine, bulunmayan yerlerde mal sandıklarına yatırılarak makbuzunun, ilgili belge örnekleriyle birlikte mahkemeye verilmesine bağlıdır.

İtiraz yoluna başvuran mahkemenin 26/2/1980 günlü, başvurunun yinelenmesine ilişkin gerekçeli kararında; kamulaştırma kararının Bakanlıkça onanmış imar plânına dayandığı, oysa 6830 sayılı Yasanın 6/son maddesine ve Danıştayın yerleşmiş içtihatlarına göre bu tür kamulaştırma işlemlerinin kesin olduğu ve Danıştay yolunun kapalı bulunduğu; eldeki davanın, 6830 sayılı Yasanın 14. maddesinde, Danıştaya başvurmak için öngörülen on beş günlük dava süresi geçtikten sonra açıldığı; bu işte davalı mülk sahiplerinin kamulaştırmanın kesinleşmediği yolunda bir savları ve açıklamaları bulunmadığı ; kamulaştırma parasının da bankaya yatırılmış olduğu öne sürülmekte, bundan başka bu davanın belgeye gerek göstermediğinden ve Anayasa Mahkemesince istenen "kanıtlayıcı belge" sağlanmasının olanaksız olduğundan da söz edilmektedir.

6830 sayılı Yasanın 6. maddesinin son fıkrasında "Tasdikli imar plânına veya alâkadar vekaletlerce hususi plân ve projesine göre yapılacak inşaat ve tesisler için ayrıca umumi menfaat kararı alınmasına ve tasdikine lüzum yoktur. " denildikten sonra, aynı yasanın değişik 14. maddesinin ikinci fıkrasında "Altıncı maddenin son fıkrasında gösterilen ve umumi menfaat kararı alınmasına ve tasdikine lüzum olmayan hususlardan dolayı Danıştay'da dava açılmaz. " hükmü yer almaktadır.

Sözü edilen hükümlerin, itirazcı mahkemeyi ilgilendirmediği ve Danıştay'da açılacak davalara ilişkin bir düzenleme getirdiği açıktır. Mahkemece öne sürülenin tam tersine Danıştay 6. Dairesinin ve Dava Daireleri kurulunun yerleşmiş kararları, tasdikli imar plânına dayanılarak gerçekleştirilen kamulaştırma işlemlerinin, dava edilebileceğini, ancak bu gibi kamulaştırma kararlarında "Umumi menfaat " ın bulunmadığı savının davaya konu yapılamayacağını ve söz konusu hükmün bu biçimde anlaşılması gerektiğini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Öte yandan, yasaların bir hakkın doğuşunu ve kullanılmasını belli koşullara bağladığı durumlarda mahkeme, başvuranı, bu işte idareyi yasal koşulların gerçekleşmiş olduğunu ispat etmeye davet etmek zorundadır. Böylece başvuranın, yasanın 16. maddesinde öngörülen koşulların gerçekleştiğini ispatlaması durumunda Anayasaya aykırılığı ileri sürülen yasanın uygulanacak hüküm olduğundan söz edilebilir. Oysa, itirazcı mahkemenin başvuru yazılarından, böyle bir davetin yapıldığı anlaşılmadığı gibi, sözü geçen mahkeme, kamulaştırma işleminin kesinleştiğini ve kamulaştırma parasına karşı bir davanın da açılmadığını kabul etmektedir. Bu durumda ise 16. maddenin uygulanmasından söz edilemeyeceği açıktır.

Bu açıklamalar karşısında, yasanın sözü edilen 16. maddesi, bakılmakta olan davada uygulanacak hüküm durumuna gelmediğinden, istem, mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddedilmelidir.

V- SONUÇ:

6830 sayılı "İstimlâk Kanunu" nün itiraz konusu 16. Maddesinin bakılmakta olan davada uygulanacak hüküm durumuna gelmediği anlaşıldığından, başvurunun itirazcı mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddine,

25/3/1980 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Esas sayısı:1980/21
Karar sayısı:1980/19

Başkanvekili
Ahmet H. Boyacıoğlu

Üye
Osman Tokcan

Üye
Rüştü Aral

Üye
Ahmet Salih Çebi

Üye
Muammer Yazar

Üye
Adil Esmer

Üye
Nihat O. Akçakayalıoğlu

Üye
Nahit Saçlıoğlu

Üye
Hüseyin Karamüstantikođlu

Üye
Kenan Terzioğlu

Üye
Necdet Darıcıoğlu

Üye
İhsan N. Tanyıldız

Üye
Bülent Olçay

Üye
Yılmaz Aliefendiođlu

Üye
Yekta Güngör Özden